

407.

Na osnovu člana 19 stav 4 Zakona o životnoj sredini ("Službeni list CG", broj 48/08) Vlada Crne Gore na predlog Agancije za zaštite životne sredine na sjednici od 14. marta 2013. godine donijela je

**UREDBU
O NACIONALNOJ LISTI INDIKATORA ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE**

Član 1

Izveštaj o stanju životne sredine izrađuje se na osnovu Nacionalne liste indikatora zaštite životne sredine (u daljem tekstu: Nacionalna lista indikatora) utvrđenih ovom uredbom.

Indikatori zaštite životne sredine su kvantitativni i kvalitativni pokazatelji stanja životne sredine.

Član 2

Nacionalna lista indikatora obuhvata indikatore o stanju biodiverziteta, kopnenih voda, mora, zemljišta, vazduha, klimatskih promjena kao i indikatore uticaja proizvodnje otpada, poljoprivrede, ribarstva, energetike, saobraćaja i turizma na životnu sredinu.

Nacionalna lista indikatora iz stava 1 ovog člana data je u Prilogu koji je sastavni dio ove uredbe.

Član 3

Ova uredba stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 06-468/2

Podgorica, 14. marta 2013. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Milo Đukanović, s.r.

NACIONALNA LISTA INDIKATORA ŽIVOTNE SREDINE

1. BIOLOŠKA RAZNOVRSNOST

Naziv indikatora	B01 Diverzitet vrsta
Vrsta indikatora po DPSIR*¹ modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja presjek stanja diverziteta vrsta flore i faune u Crnoj Gori.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu broja vrsta flore i faune po taksonomskoj grupi i broja zaštićenih vrsta flore i faune po taksonomskoj grupi.
Jedinice mjere	Broj vrsta flore i faune
Izvor podataka	Agencija za zaštitu životne sredine (organ uprave nadležan za poslove zaštite prirode), studije i informacije naučno istraživačkih institucija (Institut za biologiju mora, Prirodno-matematički fakultet odsjek-biologija, Prirodnjački muzej) i javnog preduzeća za nacionalne parkove, organ državne uprave nadležan za poslove šumarstva i organ uprave nadležan za poslove šumarstva.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na jednogodišnjem nivou (podaci se objavljuju na desetogodišnjem nivou).

Naziv indikatora	B02 Zastupljenost i stanje odabranih vrsta
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja brojnost populacija uobičajenih, specifičnih i/ili indikatorskih vrsta, naročito na staništima pod najjačim pritiskom.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu trenda promjene brojnosti populacija i ocjene rasprostranjenosti i gustine populacija odabranih vrsta. Podaci se dobijaju prebrojavanjem i procjenama brojnosti jedinki, ocjenom rasprostranjenosti i gustine populacija na određenom području, karakterističnom ili na drugi način važnom za populaciju određene vrste na osnovu čega se izvodi zaključak o dinamici populacija odabranih vrsta.
Jedinice mjere	Gustina populacije se izražava brojem jedinki po jedinici površine (m ²) ili opisno.
Izvor podataka	Agencija za zaštitu životne sredine (organ uprave nadležan za poslove zaštite prirode), studije i informacije naučno istraživačkih institucija (Institut za biologiju mora, Prirodno-matematički fakultet odsjek-biologija, Prirodnjački muzej) javno preduzeće za nacionalne parkove, organ državne uprave nadležan za poslove šumarstva i organ uprave nadležan za poslove šumarstva.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na jednogodišnjem nivou (podaci se objavljuju na četvorogodišnjem nivou).

Naziv indikatora	B03 Suva stabla u šumama
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja količina suvih stojećih i ležećih stabala u šumama koja su važna staništa velikog broja bioloških vrsta što uslovljava veću biološku raznovrsnost šumskih staništa.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje analizom broja i zapreminom suvih dubećih i ležećih stabala minimalne dužine 1 m i prsnog prečnika 20cm po hektaru šume. Indikator se prikazuje tabelarno po gazdinskim jedinicama i šumskim područjima u odnosu na kategoriju šume, sastojinsku pripadnost i porijeklo. Indikator se prikazuje i tabelarno i grafički.
Jedinice mjere	- Površina šume izražava se u hektarima (ha); - Drvena masa se izražava u metrima kubnim po hektaru (m ³ /ha); - Broj suvih stabala.

¹ DPSIR* model (*Driving forces – Pressures – State- Impact-Response*) je model kojim se predstavljaju uzročno-posljedične veze između pokretača uticaja, pritiska, stanja životne sredine, uticaja na životnu sredinu i odgovora na te uticaje.

Izvor podataka	Organ državne uprave nadležan za poslove šumarstva, organ uprave nadležan za poslove šumarstva, javno preduzeće za nacionalne parkove.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na jednogodišnjem nivou (podaci se objavljuju na desetogodišnjem nivou).

Naziv indikatora	B04 Brojnost i dinamika populacija divljači u lovištima
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja i pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja stanje i trend promjene stanja populacije divljači u zavisnosti od lovne sezone radi ocjene pritiska lovstva na populaciju divljači u lovištima.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu broja divljači u lovištima po vrstama, i broju ulovljenih jedinki po vrstama.
Jedinice mjere	Broj divljači po vrstama
Izvor podataka	Katastar lovišta/centralna lovna evidencija – organ državne uprave nadležan za poslove lovstva.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 15. aprila tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	B05 Alohtone i invazivne vrste
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja trend unošenja alohtonih, odnosno invazivnih alohtonih vrsta u prirodu na području Crne Gore kojim se ukazuje na povećani rizik od gubitka biološke raznovrsnosti.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu analize prisustva alohtonih i invazivnih vrsta pojedinačno za kopnene, slatkovodne i morske ekosisteme kao i po taksonomskoj grupi. U obzir se uzima i njihov broj.
Jedinice mjere	Spisak i opis vrsta
Izvor podataka	Agencija za zaštitu životne sredine (organ uprave nadležan za poslove zaštite prirode), studije i informacije naučno istraživačkih institucija (Institut za biologiju mora, Prirodno-matematički fakultet odsjek-biologija, Prirodnjački muzej) javno preduzeće za nacionalne parkove i organ uprave nadležan za poslove šumarstva.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na jednogodišnjem nivou (podaci se objavljuju na desetogodišnjem nivou).

Naziv indikatora	B06 Šumski požari
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja broj požara i veličina zahvaćene površine radi ocjene negativnih posljedica na životnu sredinu.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu broja požara i zahvaćenih opožarenih površina na osnovu terenskih pregleda i evidencije o požarima u privatnim i državnim šumama, šumskom i drugom zemljištu u svim opštinama na teritoriji Crne Gore uzimajući u obzir i posljedice.
Jedinice mjere	- Broj požara; - Veličina zahvaćene opožarene površine se izražava u hektarima (ha).
Izvor podataka	Organ državne uprave nadležan za poslove šumarstva, organ uprave nadležan za poslove šumarstva, javno preduzeće za nacionalne parkove, sektor za vanredne situacije.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 15. aprila tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	B07 Zaštićena područja
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator odgovora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja promjena broja kopnenih i morskih zaštićenih područja i njihove površine, za sve kategorije zaštite.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu broja zaštićenih područja po kategorijama zaštite, utvrđivanjem njihove ukupne površine i izračunavanjem udjela površine zaštićenih područja u ukupnoj površini državne teritorije.

Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> - Broj zaštićenih područja zbirno po kategorijama zaštite; - Površina zaštićenih područja, zbirno, u hektarima (ha) godišnje; - Procenat površine zaštićenih područja, zbirno, u odnosu na površinu državne teritorije.
Izvor podataka	Baze podataka geografskog informacionog sistema (GIS) i studije zaštite – organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine i upravljač zaštićenim područjem.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

2. KOPNE NE VODE

Naziv indikatora	<i>V01 Nutrijenti u površinskim vodama</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavljaju koncentracije ortofosfata i nitrata u rijekama, ukupnog fosfora i nitrata u jezerima i nitrata u podzemnim vodama da bi se omogućio uvid u stepen eutrofikacije koja prouzrokuje ubrzano razmnožavanje algi i viših biljaka i stvaranje nepoželjne promjene ravnoteže vodnih ekosistema kao i samog kvaliteta vode.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu podataka iz godišnjeg monitoringa izračunavanjem srednjih godišnjih vrijednosti za svako mjerno mjesto tako da se dobiju uređeni nizovi vrijednosti i određuju medijane za vrijednosti koncentracije nitrata (NO ₃), ukupnog fosfora i ortofosfati (PO ₄ -P).
Jedinice mjere	Koncentracije se izražavaju u miligramima po litru (mg/l).
Izvor podataka	Godišnji monitoring kvaliteta voda – organ državne uprave nadležan za hidrometeorološke poslove i organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>V02 Biohemijska potrošnja kiseonika</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikator potrošnje kiseonika u rijekama pokazuje stanje i trendove u pogledu koncentracije biorazgradive organske materije (zagađenja) u vidu biološke potrošnje kiseonika i koncentracije ukupnog amonijaka, gdje koncentracija amonijum jona (NH ₄ ⁺) ukazuje na moguće bakterijske aktivnosti otpada koji preko kanalizacionog sistema ili spiranjem dospijeva u površinske vode.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu podataka iz godišnjeg monitoringa izračunavanjem srednjih godišnjih vrijednosti za svako mjerno mjesto tako da se dobiju uređeni nizovi i određuju medijane za vrijednosti biološke potrošnje kiseonika, hemijske potrošnje kiseonika i koncentracije amonijum jona.
Jedinice mjere	Biološka i hemijska potrošnja kiseonika izražava se u mg O ₂ /l, dok se koncentracija amonijum jona izražava u µg N /l.
Izvor podataka	Godišnji monitoring kvaliteta voda – organ državne uprave nadležan za hidrometeorološke poslove.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>V03 Indeks kvaliteta površinskih voda</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikator se zasniva na metodi izračunavanja Indeksa kvaliteta voda, prema kojoj se deset parametara fizičko-hemijskog i mikrobiološkog kvaliteta agregiraju u zbirni indikator kvaliteta površinskih voda.

Metodologija utvrđivanja indikatora	Metodom Indeksa kvaliteta voda (WQI) 10 odabranih parametara (zasićenost kiseonikom, BPK5, amonijum jon, ph vrijednost, ukupni azot, ortofosfati, suspendovane materije, temperature, elektroprovodljivost i koliformne bakterije) svojim kvalitetom (q_i) reprezentuju osobine površinskih voda svodeći ih na jedan indeksni broj. Udio svakog od 10 parametara na ukupni kvalitet vode nema isti relativni značaj, zato je svaki od njih dobio svoju indeksnu težinu (w_i) i broj bodova prema udjelu u ugrožavanju kvaliteta. Sumiranjem proizvoda ($q_i \times w_i$) dobija se indeks 100 kao idealan zbir udijela kvaliteta svih parametara. U slučaju kada nedostaje podatak o kvalitetu za neki parameter vrijednost aritmetički izmjerenog WQI koriguje se množenjem indeksa sa vrijednošću $1/x$, gdje je x zbir aritmetički izmjerenih indeksnih težina dostupnih parametara.
Jedinice mjere	Indikator se izražava opisno, na osnovu izračunatog indeksa kvaliteta voda WQI: WQI=0-38 veoma loš kvalitet; WQI=39-71 loš kvalitet; WQI=72-83 dobar kvalitet; WQI=84-89 veoma dobar kvalitet; WQI=90-100 odličan kvalitet.
Izvor podataka	Godišnji monitoring kvaliteta voda – organ državne uprave nadležan za hidro-meteorološke poslove.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	V04 Kvalitet vode za piće
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja kvalitet vode za piće iz sistema za javno vodosnabdijevanje kroz praćenje uzoraka vode za piće koji ne zadovoljavaju propisane kriterijume kvaliteta.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu broja neispravnih uzoraka i ukupnog broja uzoraka kod kojih se ispituju fizičko-hemijski i mikrobiološki pokazatelji. Indikator se predstavlja zbirno ili pojedinačno za određene grupe potrošača.
Jedinice mjere	Procenat (%) neispravnih uzoraka na godišnjem nivou.
Izvor podataka	Institut za javno zdravlje, organ uprave nadležan za poslove statistike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	V05 Upotreba slatkovodnih resursa
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja ukupna količina vode zahvaćena iz slatkovodnih izvora koja se koristi za potrebe vodosnabdijevanja, poljoprivrede, prerađivačke industrije i potrebe hlađenja u energetske postrojenjima kao i zahvaćene količine vode za potrebe svakog od pomenutih sektora.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Ukupna upotreba slatkovodnih resursa izračunava se na osnovu podataka o zahvaćenim količinama vode za potrebe vodosnabdijevanja, poljoprivrede, prerađivačke industrije i energetike. Trend ukupne količine zahvaćene vode i trend po sektorima se izražava u toku niza godina za koje su podaci dostupni.
Jedinice mjere	Ukupna količina zahvaćene vode i zahvaćene količine vode po sektorima se izražavaju u milionima kubnih metara godišnje (106 m ³ / god).
Izvor podataka	Statistički godišnjak – organ uprave nadležan za poslove statistike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	V06 Gubici vode
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator odgovora

Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja gubitak vode koji nastaje curenjem ili isparavanjem tokom distribucije između vodozahvata i mjesta isporuke da bi se ukazalo na efikasnost upravljanja sistemom vodosnabdijevanja.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Gubici vode se procjenjuju na osnovu apsolutne i relativne razlike između zahvaćene količine vode i količine isporučene korisnicima.
Jedinice mjere	Gubici vode se izražavaju u milionima kubnih metara godišnje ($10^6 \text{ m}^3/\text{god}$), izraženih takođe kao procenat (%) zahvaćene količine vode.
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove statistike, javna preduzeća za komunalne poslove.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>V07 Pristup javnoj kanalizaciji</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator odgovora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja procenat stanovništva sa pristupom javnom kanalizacionom sistemu.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator predstavlja udio broja stanovnika sa pristupom javnom kanalizacionom sistemu u ukupnom broju stanovnika.
Jedinice mjere	Indikator se izražava procentualno (%).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove statistike, javna preduzeća za komunalne poslove.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>V08 Pristup postrojenjima za prečišćavanje otpadnih voda</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator odgovora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja procenat stanovništva sa pristupom postrojenjima za prečišćavanje otpadnih voda sa primarnim, sekundarnim i/ili tercijarnim tretmanom, u odnosu na ukupan broj stanovnika, kumulativno i prema stepenu tretmana otpadnih voda. (Obuhvaćena su naselja sa brojem ekvivalentnih stanovnika većim od 2000)
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje izračunavanjem udjela stanovništva sa pristupom postrojenjima za prečišćavanje otpadnih voda u ukupnom stanovništvu tako što se broj stanovnika sa priključkom na javni kanalizacioni sistem sa postrojenjima za prečišćavanje otpadnih voda dijeli sa ukupnim brojem stanovnika i množi sa 100. Indikator se, takođe, izračunava za svaki stepen prečišćavanja otpadnih voda pojedinačno (primarni, sekundarni i tercijarni).
Jedinice mjere	Indikator se izražava procentualno (%).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove statistike, javna preduzeća za komunalne poslove.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

3. MORE

Naziv indikatora	M01 Kvalitet morske vode za kupanje
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavljaju promjene u kvalitetu morske vode za kupanje u toku posmatranog vremenskog perioda. Kvalitet vode se analizira preko mikrobioloških parametara (ukupne koliformne bakterije i fekalne koliformne bakterije, <i>intestinal enterococci</i> i <i>Escherichia coli</i>) i fizičko-hemijskih parametara (površinske aktivne supstance).
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu rezultata mjerenja koja se vrše petnaestodnevno u periodu trajanja ljetnje turističke sezone (15. maj - 15. oktobar). Indikatorom se utvrđuju kupališta kod kojih je kvalitet morske vode za kupanje u skladu sa propisanim vrijednostima ili je dobrog/dovoljnog kvaliteta, kupališta kod kojih kvalitet morske vode za kupanje nije u skladu sa propisanim vrijednostima ili je lošeg kvaliteta i kupališta sa nedovoljnim brojem uzoraka ili kupališta za koja uzorkovanje nije obavljeno.
Jedinice mjere	Indikator se izražava procentualno (%) Takođe se prikazuje broj bakterija u 100 ml vode.
Izvor podataka	Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	M02 Hlorofil u prelaznim, priobalnim i morskim vodama
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja i uticaja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja trend i geografska distribucija koncentracije hlorofila a u vertikalnom profilu vode, gdje rast fitoplanktona ukazuje na izražen efekat eutrofikacije koja sa sobom nosi brojne probleme (smanjen prodor svjetlosti, smanjenje sadržaja kiseonika, izumiranje živog svijeta, neprijatni mirisi itd.).
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu izmjerenih koncentracija hlorofila a uzimajući u obzir dubinu na kojoj se uzima uzorak (dubina od 0 do 10 m). Mjerenja se vrše na mjesečnom nivou, u periodu od maja do septembra. Biomasa fitoplanktona se najčešće mjeri preko koncentracije hlorofila a u gornjem sloju vertikalnog profila.
Jedinice mjere	Koncentracija hlorofila izražava se u mikrogramima po litru vode (µg/l).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	M03 Nutrijenti u prelaznim, priobalnim i morskim vodama
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavljaju ukupni trendovi koncentracije nitrata i fosfata i njihovog odnosa (N/P) gdje povećana koncentracija nutrijenata dovodi do eutrofikacije.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu izmjerenih koncentracija nitrata, nitrita, ukupnog neorganskog azota, ortofosfata i fosfata, ukupnog fosfora, i silikata, uključujući dubinu uzorkovanja (dubina od 0 do 10 m). Mjerenja se vrše jednom mjesečno u periodu od aprila do novembra.
Jedinice mjere	Koncentracija nutrijenata se izražava u mikrogramima po litru vode (µg/l), dok se odnos nitrata i fosfata N/P izražava u molarnim koncentracijama (mol/l).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>M04 Trofični indeks (TRIX index)</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Trofični indeks je kvantitativna ocjena ekološkog stanja prelaznih, priobalnih i morskih voda koja predstavlja numeričku vrijednost stepena eutrofikacije na osnovu koje se vode klasifikuju u četiri klase na skali trofičnog indeksa: oligotrofne vode (veoma dobre, rangiranje na skali: 0-4), mezotrofne (dobre, 4-5), eutrofne (umjereno dobre, 5-6) i ekstremno eutrofne vode (loše, 6-8).
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu rezultata mjerenja primjenom formule za izračunavanje TRIX indeksa: TRIX Index = (Log10[ChA*aD%O*DIN*TP]+k)*m gdje je: ChA = koncentracija hlorofila a u µg/l aD%O = apsolutna vrijednost odstupanja od % zasićenosti kiseonikom DIN = ukupni rastvoreni neorganski azot (NO ₃ +NO ₂ +NH ₄) u µg/l TP = ukupni fosfor u µg/l k = -1,5; m = 0,833 Mjerenja se vrše u površinskom sloju, na dubini do 10m. Izračunavanje TRIX indeksa vrši se jednom mjesečno.
Jedinice mjere	Indikator se izražava vrijednošću indeksa.
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>M05 Stepen zasićenosti kiseonikom prelaznih, priobalnih i morskih voda</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja stepen zasićenosti kiseonikom i distribucija rastvorenog kiseonika u vodenom stubu (dubina od 0 do 10 m).
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu rezultata praćenja stepena zasićenja kiseonikom, jedanput mjesečno u periodu od aprila do novembra. Vrijednost indikatora se izračunava na osnovu odnosa zapreminskog udjela kiseonika i zapreminskog udjela zasićenja kiseonikom (O ₂ /O ₂ teor) na određenoj temperaturi i pri definisanom salinitetu.
Jedinice mjere	Koncentracija rastvorenog kiseonika se izražava u miligramima po litru vode (mg/l).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	M06 Koncentracija teških metala u marinskim indikatorskim vrstama (<i>Mytilus galloprovincialis</i>)
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja akumulacija i trend teških metala (živa, kadmijum, bakar, niki, olovo, arsen, kalaj, cink i hrom) u vrsti dagnji (<i>Mytilus galloprovincialis</i>) karakterističnih za priobalno područje Mediterana i Jadranskog mora.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu rezultata praćenja koncentracije teških metala (živa, kadmijum, bakar, olovo, cink) za <i>Mytilus galloprovincialis</i> . Ispitivanja se obavljaju dva puta godišnje, u aprilu i septembru.
Jedinice mjere	Koncentracije teških metala (živa, kadmijum, bakar, olovo, cink) u indikatorskim vrstama izražavaju se u mg po 1 kg težine.
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

4. ZEMLJIŠTE

Naziv indikatora	Z01 Erozijska zemljišta
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator uticaja
Opis indikatora	Indikator ukazuje na intezitet erozivnih procesa, kao i zastupljenost klasa stvarnog i potencijalnog rizika od erozije zemljišta.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se izračunava utvrđivanjem ugroženosti površine zemljišta. U svrhu izračunavanja indikatora vrši se modeliranje podataka o načinu korišćenja zemljišta, topografije i klime jednom od međunarodno prihvaćenih metoda (npr. model Pan evropske procjene erozije tla (PESERA model ili USLE model).
Jedinice mjere	Indikator se izražava u hektarima ha/godišnje i procentima (%) erodiranog zemljišta u odnosu na ukupnu površinu posmatranog zemljišta.
Izvor podataka	Organ državne uprave nadležan za poslove poljoprivrede i šumarstva, organ uprave nadležan za hidrometeorološke poslove, Biotehnički fakultet.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	Z02 Promjena načina korišćenja zemljišta
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se prikazuje širenje urbane zone na račun poljoprivrednog, šumskog i drugog polu-prirodnog i prirodnog zemljišta. Posmatraju se površine zauzete izgradnjom i urbanom infrastrukturom, kao i urbanim zelenim, sportskim i rekreacionim površinama. Indikatorom se takođe ukazuje na porijeklo urbanog zemljišta iskazano kroz udio različitih kategorija na osnovu kojih je izvršena prenamjena.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se izračunava analizom karata zasnovanih na snimcima Landsat satelita i podataka dobijenih CORINE Land Cover (CLC) metodologijom iz 1990, 2000. i 2006. godine, odnosno na osnovu trenda porasta prenamijenjenih površina izgradnjom u određenom vremenskom razdoblju (5-10 godina). Indikator prikazuje površinu prenamijenjenog zemljišta, prema vrsti prenamjene i udio prenamijenjenog zemljišta godišnje. Promjene poljoprivrednog, šumskog i polu-prirodnog/prirodnog zemljišta (CLC2-CLC5) u urbana zemljišta (CLC1) grupisane su u zavisnosti od metodologije za proračunavanje pokrivenosti zemljišta.
Jedinice mjere	Površina prenamijenjenog zemljišta se izražava u ha ili km ² , dok se udio prenamijenjenog zemljišta izražava procentualno (%).
Izvor podataka	Podaci organa državne uprave nadležnog za poslove poljoprivrede i šumarstva,

	organa državne uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine i gazdovanja šumama i organa uprave nadležnog za poslove statistike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	U periodu od 5-10 godina u zavisnosti od dostupnosti podataka.

5. VAZDUH

Naziv indikatora	VA01 Kvalitet vazduha u urbanim područjima
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja broj dana u toku godine u kojima se dogodilo prekoračenje graničnih vrijednosti koncentracija sumpor dioksida (SO ₂), azot dioksida (NO ₂), suspendovanih čestica manjih od 10µm (PM ₁₀) i ozona (O ₃) u urbanim područjima, procenat stanovništva izložen prekoračenjima graničnih vrijednosti koncentracija zagađujućih materija po zonama kvaliteta vazduha i broj prekoračenja graničnih vrijednosti koncentracija zagađujućih materija na posmatranim mjernim mjestima.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se izračunava na osnovu rezultata godišnjeg programa praćenja kvaliteta vazduha o izmjerenim prosječnim satnim i 24-satnim vrijednostima koncentracija sumpor dioksida, azot dioksida i suspendovanih čestica PM ₁₀ , i maksimalnim osmosatnim vrijednostima koncentracija ozona.
Jedinice mjere	- Udio urbane populacije koja je izložena zagađujućim materijama se izražava u procentima (%); - Koncentracije zagađujućih materija izražavaju se u mikrogramima po kubnom metru (µg/m ³).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	VA02 Emisije zakisjeljavajućih gasova
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja trend antropogenih emisija zakisjeljavajućih zagađujućih materija oksida azota (NO _x), amonijaka (NH ₃) i oksida sumpora (SO _x izraženih kao SO ₂) od 1990-te godine po sektorima obuhvaćenim inventarom emisija zagađujućih materija.
Metodologija utvrđivanja indikatora	<i>Emitovane količine zakisjeljavajućih gasova</i> se izračunavaju množenjem vrijednosti emitovane količine svakog od gasova sa odgovarajućim potencijalnim faktorom zakisjeljavanja: $E = E_i \cdot k_i$ gdje je: E – ukupna emitovana količina zakisjeljavajućih gasova i – zagađujuće materije (NO _x , NH ₃ i SO ₂) E _i – ukupna emitovana količina zagađujuće materije k _i – potencijalni faktor zakisjeljavanja.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> • Količina emitovanih zakisjeljavajućih gasova se izražava u kilo tonama (1 000 tona ili kt); • Količina emitovanih zakisjeljavajućih gasova se izražava preko indeksa uzimajući 1990-tu kao baznu godinu (1990=100); • Doprinos svakog od sektora se izražava u procentima (%); • Ukupna i godišnja promjena emisija svakog od zakisjeljavajućih gasova se izražava u procentima (%).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.

Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.
--	--

Naziv indikatora	VA03 Emisije prekursora ozona
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja trend antropogenih emisija prekursora prizemnog ozona: oksida azota (NO _x), ugljen-monoksida (CO), metana (CH ₄) i nemetanskih isparljivih organskih jedinjenja (NMVOC) od 1990-te godine po sektorima obuhvaćenim inventarom emisija zagađujućih materija. Emisije gasova su izražene preko procijenjene potencijalne vrijednosti formiranja prizemnog ozona kroz ekvivalentne emisije NMVOC.
Metodologija utvrđivanja indikatora	<i>Ukupna količina svakog od emitovanih prekursora prizemnog ozona se izračunava množenjem vrijednosti emitovane količine svakog od gasova sa odgovarajućim potencijalnim faktorom. $E = E_i \cdot k_i$, gdje je:</i> <i>E – ukupna emitovana količina prekursora ozona</i> <i>i – zagađujuće materije (NO_x, CO, CH₄ i NMVOC)</i> <i>E_i – ukupna emitovana količina zagađujuće materije</i> <i>k_i – potencijalni faktor.</i>
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> • Količina emitovanih zakisjeljavajućih gasova se izražava u kilo tonama (1 000 tona ili kt); • Količina emitovanih zakisjeljavajućih gasova se izražava preko indeksa uzimajući 1990-tu kao baznu godinu (1990=100); • Doprinos svakog od sektora se izražava u procentima (%); • Ukupna i godišnja promjena emisija svakog od polutanata se izražava u procentima (%).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	VA04 Emisije primarnih suspendovanih čestica i prekursora sekundarnih suspendovanih čestica
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja trend pojedinačnih emisija primarnih suspendovanih čestica manjih od 2.5µm (PM _{2.5}) i manjih od 10µm (PM ₁₀), kao i prekursora sekundarnih suspendovanih čestica oksida azota (NO _x), amonijaka (NH ₃) i sumpor dioksida (SO ₂) od 1990-te godine. Ukupne emisije za svaki gas su izražene preko procijenjene potencijalne vrijednosti formiranja suspendovanih čestica.
Metodologija utvrđivanja indikatora	<i>Ukupna količina emitovanih primarnih suspendovanih čestica i prekursora sekundarnih suspendovanih čestica se izračunava množenjem vrijednosti emisije svakog od gasova sa odgovarajućim potencijalnim faktorom. $E = E_i \cdot k_i$, gdje je:</i> <i>E – ukupna emitovana količina suspendovanih čestica i njihovih prekursora;</i> <i>i – zagađujuće materije (PM_{2.5}, PM₁₀);</i> <i>E_i – ukupna emitovana količina zagađujuće materije i</i> <i>k_i – potencijalni faktor.</i>
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> • Količina emitovanih zakisjeljavajućih gasova se izražava u kilo tonama (1 000 tona ili kt); • Količina emitovanih zakisjeljavajućih gasova se izražava preko indeksa uzimajući 1990-tu kao baznu godinu (1990=100); • Doprinos svakog od sektora se izražava u procentima (%) i • Ukupna i godišnja promjena emisija svakog od polutanta se izražava u procentima (%).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.

Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.
--	--

6. KLIMATSKE PROMJENE

Naziv indikatora	KP01 Godišnja temperatura vazduha
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja trend srednje godišnje temperature kao i maksimalne i minimalne godišnje temperature vazduha.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu podataka dobijenih mjerenjem temperature na reprezentativnim mjernim mjestima u toku dužeg vremenskog perioda (20-30 godina).
Jedinice mjere	Srednja, maksimalna i minimalna godišnja temperatura vazduha se izražava u °C.
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za hidrometeorološke poslove.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	KP02 Godišnja količina padavina
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja količina padavina na reprezentativnim stanicama u Crnoj Gori i ne obuhvata ukupnu količinu padavina u zemlji.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu podataka dobijenih mjerenjem količine padavina na reprezentativnim stanicama.
Jedinice mjere	Ukupna godišnja količina padavina se izražava u mm (tj. l/m ²).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za hidrometeorološke poslove.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	KP03 Potrošnja supstanci koje oštećuju ozonski omotač
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja ukupna potrošena količina postojanih supstanci na bazi hlora, fluora i broma koje oštećuju ozonski omotač.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu podataka o nacionalnoj potrošnji supstanci koje oštećuju ozonski omotač, t.j. razlike između uvezenih i izvezenih količina ovih supstanci. Potrošnja pojedine supstance se množi sa odgovarajućim faktorom oštećenja ozona (ODP).
Jedinice mjere	Indikator se izražava u metričkim tonama ekvivalenta trihlorofluorometana (CFC-11) godišnje (mt eq CFC 11).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, organ uprave nadležan za poslove carine.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	KP04 Trend emisija gasova sa efektom staklene bašte
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavljaju ukupne antropogene emisije, trend emisija i ponor direktnih i/ili indirektnih gasova sa efektom staklene bašte. Gasovi sa efektom staklene bašte koji su obuhvaćeni Montrealskim protokolom i predstavljaju supstance koje oštećuju ozonski omotač nijesu uključeni u ovaj indikator.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu inventara gasova s efektom staklene bašte izračunavanjem intenziteta proizvodnje emisija CO ₂ (ekv.) po glavi stanovnika i intenziteta proizvodnje emisija CO ₂ (ekv.) po jedinici BDP-a. Intenzitet proizvodnje emisija CO ₂ po glavi stanovnika se izračunava dijeljenjem ukupnih emisija CO ₂ (ekv.) sa brojem stanovnika za posmatranu godinu. Intenzitet proizvodnje emisija CO ₂ (ekv.) po jedinici BDP-a se izračunava dijeljenjem ukupnih emisija sa BDP-om.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> - Emisije se izražavaju u milionima tona CO₂ ekvivalenata (Mt CO₂-eq) godišnje; - Potencijalom globalnog zagrijavanja (GWP) izražava se uticaj svakog od gasova kao CO₂ ekvivalent (GWP CO₂=1); - Intenzitet proizvodnje emisija po glavi stanovnika se izražava u tonama po stanovniku godišnje; - Intenzitet proizvodnje emisija po jedinici BDP-a se izražava u kg/1 000 EUR; - BDP je izražen u stalnim cijenama u milionima EUR.
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	KP05 Projekcije emisija gasova s efektom staklene bašte
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavljaju projektovani trendovi antropogenih direktnih i indirektnih emisija gasova sa efektom staklene bašte u Crnoj Gori. Gasovi sa efektom staklene bašte koji su obuhvaćeni Montrealskim protokolom i predstavljaju supstance koje oštećuju ozonski omotač nijesu uključeni u ovaj indikator. Indikator obuhvata scenario emisija gasova staklene bašte bez primjene mjera za njihovo smanjenje, scenario sa primjenom mjera za smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte, kao i scenario sa primjenom dodatnih mjera.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Scenariji emisija gasova staklene bašte utvrđuju se na osnovu međunarodno prihvaćenih metodologija (CORINAIR i IPCC).
Jedinice mjere	Emisije gasova sa efektom staklene bašte izražavaju se u milionima tona ekvivalenta CO ₂ (Mt CO ₂ -eq) godišnje. Potencijalom globalnog zagrijavanja (GWP) izražava se uticaj svakog od gasova kao CO ₂ ekvivalent (GWP CO ₂ =1).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

7. UPRAVLJANJE OTPADOM

Naziv indikatora	O01 Količina proizvedenog komunalnog otpada
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja količina proizvedenog komunalnog otpada po glavi stanovnika.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu podataka o količini komunalnog otpada koja je sakupljena od strane ili u ime opštine (u tonama) i broja stanovnika (u hiljadama).

Jedinice mjere	Količina proizvedenog komunalnog otpada se izražava u kilogramima po stanovniku u toku jedne godine (kg/stan/god); Količina tretiranog i odloženog komunalnog otpada se izražava u procentima (%).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove statistike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>O02 Količine proizvedenog industrijskog otpada</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja ukupna količina proizvedenog industrijskog otpada i intenzitet proizvodnje industrijskog otpada odnosno količina proizvedenog industrijskog otpada po jedinici BDP-a.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu godišnjih podataka o količini industrijskog otpada. Za izračunavanje intenziteta proizvodnje industrijskog otpada potrebno je podijeliti ukupnu količinu proizvedenog otpada sa jedinicom BDP-a.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> • Ukupna količina proizvedenog industrijskog otpada se izražava u 1 000 tona ili tonama; • Bruto domaći proizvod (BDP) u milionima EUR u stalnim cijenama; • Intenzitet proizvodnje industrijskog otpada se izražava u kg/1 000 EUR.
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove statistike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>O03 Količine proizvedenog opasnog otpada</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja ukupna količina proizvedenog opasnog otpada, kao i intenzitet proizvodnje opasnog otpada.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu godišnjih podataka o količini proizvedenog opasnog otpada po vrstama, bruto domaćeg proizvoda u stalnim cijenama (EUR). Za izračunavanje intenziteta proizvodnje opasnog otpada potrebno je podijeliti ukupnu količinu proizvedenog otpada sa jedinicom BDP-a.
Jedinice mjere	Ukupna količina proizvedenog opasnog otpada se izražava u 1 000 tona ili tonama; Intenzitet proizvodnje opasnog otpada se izražava u kg/1 000 EUR u stalnim cijenama.
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove statistike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

8. POLJOPRIVREDA

Naziv indikatora	<i>P01 Potrošnja mineralnih đubriva</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja ukupna količina upotrijebljenog mineralnog đubriva na bazi azota (N), fosfora (P ₂ O ₅) i kalijuma (K ₂ O) u poljoprivrednoj proizvodnji kao i potrošnja pojedinih kategorija mineralnog đubriva u kilogramima po hektaru godišnje, ukupno i prema kulturi.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu podataka o potrošnji mineralnih đubriva na zasijanim poljoprivrednim površinama. Podaci se uzimaju sezonski tj. odnose se na jednu poljoprivrednu sezonu (od jula prethodne godine do juna tekuće godine).
Jedinice mjere	Indikator se izražava u kilogramima po hektaru godišnje (kg/ha/god).
Izvor podataka	Organ državne uprave nadležan za poslove poljoprivrede, organ uprave

	nadležan za poslove statistike, Fitosanitarna uprava.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>P02 Potrošnja sredstava za zaštitu bilja</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja potrošnja sredstava za zaštitu bilja, uvoz, izvoz i proizvodnja sredstava za zaštitu bilja, tretirane poljoprivredne površine i ukupne površine usjeva.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Potrošnja sredstava za zaštitu bilja (Po) po jedinici površine (ha) se izračunava prema formuli: $Po/ha=(U + Prdom - I) / OP$, gdje je: U – uvoz Prdom – proizvodnja za domaće tržište I – izvoz OP – obradive površine u hektarima
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> - Potrošnja sredstava za zaštitu bilja se izražava u kilogramima aktivne materije po jedinici površine poljoprivrednog zemljišta godišnje (kg/ha/god); - Uvoz, izvoz i proizvodnja se izražavaju u kilogramima godišnje (kg/god); - Tretirana poljoprivredna površina i ukupna površina pod usjevima izražavaju u hektarima (ha).
Izvor podataka	Fitosanitarna uprava
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>P03 Područja pod organskom poljoprivredom</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator odgovora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja ukupna površina područja pod organskom poljoprivredom, uključujući i površine u procesu konverzije i njihov udio u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji, kao i broj gazdinstava koja se bave organskom poljoprivredom.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu podataka o površinama pod organskom poljoprivrednom proizvodnjom, ukupnoj korišćenju površini pod poljoprivrednom proizvodnjom i broju gazdinstava koja se bave organskom proizvodnjom. Udio površina pod organskom poljoprivredom se izračunava dijeljenjem ukupne površine pod organskom poljoprivredom i ukupne korišćene površine pod poljoprivrednom proizvodnjom.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> - Ukupna korišćena poljoprivredna površina se izražava u hektarima (ha); - Površina pod organskom proizvodnjom se izražava u hektarima (ha); - Udio u ukupnoj organskoj proizvodnji u procentima (%).
Izvor podataka	Organ državne uprave nadležan za poslove poljoprivrede, Biotehnički fakultet.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

9. RIBARSTVO

Naziv indikatora	<i>R01 Procjena biomase ribljeg fonda i dozvoljene kvote za izlov</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator stanja
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja stanje biomase i nivo eksploatacije ribljeg fonda i drugih morskih organizama na nacionalnom nivou.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu procentualnog učešća ekonomski važnih vrsta riba i drugih morskih organizama u okviru procijenjenog maksimalno održivog prinosa. Izračunavanje parametara populacione dinamike se vrši na osnovu rasta, smrtnosti, selektivnosti alata, reproduktivnih karakteristika, prostorne distribucije, procijenjene biomase, i sl.

Jedinice mjere	Procjena biomase izražava se u hiljadama tona, a distribucija biomase u kilogramima po kvadratnoj nautičkoj milji kg/NM ² . Podaci o ukupnom godišnjem ulovu riba i drugih morskih organizama, godišnji ulovi po grupama i godišnji ulovi po pojedinim vrstama prikazuju se grafički.
Izvor podataka	Organ državne uprave nadležan za poslove poljoprivrede, organ uprave nadležan za poslove statistike, Institut za biologiju mora.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>R02 Proizvodnja u marikulturi</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja razvoj proizvodnje u marikulturi i mjere (kvalitativne i kvantitativne) koje se koriste u svrhu analize stanja uzgajališta, mogućih problema koji prate sistem proizvodnje, na osnovu kojih se može utvrditi u kom pravcu treba razvijati proizvodnju i nalaziti rješenja za povećanje proizvodnje.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje ispitivanjem kvaliteta vode na uzgajalištima uključujući sljedeće parametre: <ul style="list-style-type: none"> - Mikrobiološke analize vode (ukupne koliforme, fekalne koliforme, E.coli i fekalne streptokoke); - Fitoplanktonske komponente; - Analize sastava nutrijenata; - Fizičko-hemijske analize vode; - Hlorofil a; - Analize sedimenta; - Sastava bentoskih zajednica (zajednica dna); - Koncentracija kiseonika (BPK5). <p>Učestalost uzorkovanja, u zavisnosti od indikatora i perioda godine može biti svakih 15 dana (ljeti), mjesečno (jesen, zima i proljeće) i sezonski. U slučaju analize biotoksina uzorkovanje se radi i češće.</p>
Jedinice mjere	Proizvodnja u marikulturi izražava se u tonama (t).
Izvor podataka	Organ državne uprave nadležan za poslove poljoprivrede, organ uprave nadležan za poslove statistike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>R03 Kapacitet ribarske flote</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja kapacitet ribarske flote. Podaci o kapacitetu ribarske flote sadrže broj plovnih objekata, dužinu plovnih objekata, snagu motora, broj, vrstu i dužinu mreža i ostalih ribolovnih alata, broj ribolovnih dana, broj plovnih objekata po km ² teritorijalnog mora.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu sljedećih podataka: <ul style="list-style-type: none"> • Broj dozvola za privredni ribolov; • Broj plovnih objekata, snaga motora plovnih objekata i dužina plovnih objekata; • Broj ribolovnih dana zabilježenih u tekućoj godini.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> • Dužina plovnih objekata se izražava u metrima (m); • Snaga motora se izražava u kW.
Izvor podataka	Organ državne uprave nadležan za poslove poljoprivrede, organ uprave nadležan za poslove statistike, Institut za biologiju mora.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

10. ENERGETIKA

Naziv indikatora	<i>E01 Potrošnja primarne energije po energentima</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pokretačkih faktora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja ukupna potrošnja primarne energije odnosno potrebna količina energije da se zadovolji energetska potrošnja u zemlji kroz ukupnu potrošnju primarne energije i potrošnju svih energenata, struktura potrošnje primarne energije prema energentima za posljednju godinu za koju su podaci dostupni i prosječna godišnja stopa rasta za različite energente.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se izračunava kao zbir bruto potrošnje svih energenata koji se grupišu u sljedeće kategorije: ugalj, nafta i naftni derivati, gas, obnovljivi izvori energije, i drugi gdje kategorija "drugi" obuhvata energiju dobijenu iz industrijskog otpada i neto uvoz struje. Relativno učešće pojedinačnih energenata mjeri se odnosom između potrošnje energije porijeklom iz tog energenta i ukupne potrošnje primarne energije, a izračunava se za kalendarsku godinu. Prosječna godišnja stopa rasta izračunava se preko sljedeće formule: $((\text{podaci za posljednju dostupnu godinu/početna-bazna godina})^{1/\text{broj godina}} - 1) * 100$.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> - Potrošnja energije se izražava u hiljadama/milionima tona ekvivalentne nafte (kten/Mten); - Učešće energenata u ukupnoj potrošnji energije, kao i prosječna godišnja stopa rasta za različite energente prikazani su procentualno (%).
Izvor podataka	Energetski bilans – organ državne uprave nadležan za poslove energetike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>E02 Potrošnja finalne energije po sektorima</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pokretačkih faktora
Opis indikatora	Potrošnja finalne energije u energetske svrhe (energija koju potroše krajnji potrošači) je zbir potrošnje finalne energije u svim sektorima: industrija, saobraćaj, domaćinstva, servisi (usluge), poljoprivreda i ostali potrošači. Indikator obuhvata ukupnu potrošnju finalne energije, strukturu potrošnje po sektorima, prosječnu godišnju stopu rasta za različite sektore, potrošnju finalne energije po glavi stanovnika za posljednju godinu za koju su podaci dostupni i potrošnju finalne energije u industriji po industrijskoj grani.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Struktura potrošnje po sektorima se izračunava kao odnos između potrošnje finalne energije tog sektora i ukupne potrošnje finalne energije izračunate za kalendarsku godinu. Potrošnja finalne energije po glavi stanovnika se dobija dijeljenjem ukupne potrošnje finalne energije (u tonama ekvivalentne nafte (ten)) i broja stanovnika za posljednju godinu za koju su podaci dostupni. Prosječna godišnja stopa rasta se izračunava preko sljedeće formule: $((\text{podaci za posljednju dostupnu godinu/početna-bazna godina})^{1/\text{broj godina}} - 1) * 100$.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> - Potrošnja finalne energije se izražava u hiljadama/milionima tona ekvivalentne nafte (kten/Mten); - Struktura potrošnje po sektorima i prosječna godišnja stopa rasta izražava se procentualno (%); - Potrošnja finalne energije po glavi stanovnika izražava se u tonama ekvivalentne nafte po glavi stanovnika po godini ten/stan/god; - Potrošnja finalne energije u industriji po industrijskim granama izražava se u hiljadama/milionima tona ekvivalentne nafte (ktoe/Mtoe).
Izvor podataka	Energetski bilans – organ državne uprave nadležan za poslove energetike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>E03 Energetski intenzitet</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator odgovora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja mjera ukupne potrošnje energije u odnosu na ekonomske aktivnosti tokom jedne godine.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se utvrđuje na osnovu odnosa potrošnje primarne energije i bruto domaćeg proizvoda (BDP). BDP se prikazuje u stalnim cijenama kako bi se izbjegao uticaj inflacije.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> - Potrošnja primarne energije se izražava u hiljadama ili milionima tona ekvivalentne nafte (kten ili Mten); - Ukupni intenzitet primarne energije se prikazuje u indeksima (bazna godina=100); - BDP se izražava u milionima EUR godišnje (bazna godina je 2000).
Izvor podataka	Energetski bilans – organ državne uprave nadležan za poslove energetike, organ uprave nadležan za poslove statistike
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>E04 Potrošnja primarne energije iz obnovljivih izvora energije</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator odgovora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja godišnja potrošnja primarne energije proizvedene iz obnovljivih izvora u odnosu na ukupnu potrošnju primarne energije. Indikator obuhvata ukupnu potrošnju primarne energije iz obnovljivih izvora energije, učešće obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji primarne energije i prosječnu godišnju stopu rasta potrošnje energije iz obnovljivih izvora po izvorima.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Relativno učešće iz pojedinačnih izvora obnovljive energije utvrđuje se odnosom između potrošnje energije koja potiče iz tog izvora i ukupne potrošnje primarne energije, a izračunava se za kalendarsku godinu. Prosječna godišnja stopa rasta izračunava se preko sljedeće formule: $((\text{podaci za posljednju dostupnu godinu/početna-bazna godina})^{1/\text{broj godina}} - 1) * 100$.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> - Potrošnja energije iz obnovljivih izvora i ukupne primarne energije mjeri se u hiljadama ili milionima tona ekvivalentne nafte (kten ili Mten). - Prosječna godišnja stopa rasta potrošnje energije iz obnovljivih izvora izražava se u procentima (%).
Izvor podataka	Energetski bilans – organ državne uprave nadležan za poslove energetike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>E05 Potrošnja primarne energije iz obnovljivih izvora energije</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator odgovora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja godišnja potrošnja primarne energije iz obnovljivih izvora u odnosu na ukupnu potrošnju primarne energije. Indikator obuhvata ukupnu potrošnju primarne energije iz obnovljivih izvora energije, učešće obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji primarne energije i prosječnu godišnju stopu rasta potrošnje energije iz obnovljivih izvora po izvorima.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Relativno učešće iz pojedinačnih izvora obnovljive energije utvrđuje se odnosom između potrošnje energije koja potiče iz tog izvora i ukupne potrošnje primarne energije, a izračunava se za kalendarsku godinu. Prosječna godišnja stopa rasta izračunava se preko sljedeće formule: $((\text{podaci za posljednju dostupnu godinu/početna-bazna godina})^{1/\text{broj godina}} - 1) * 100$.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> - Potrošnja energije iz obnovljivih izvora i ukupne primarne energije mjeri se u hiljadama ili milionima tona ekvivalentne nafte (kten ili Mten). - Prosječna godišnja stopa rasta potrošnje energije iz obnovljivih izvora izražava se u procentima (%).

Izvor podataka	Energetski bilans – organ državne uprave nadležan za poslove energetike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>E06 Potrošnja električne energije iz obnovljivih izvora energije</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator odgovora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora energije u odnosu na ukupnu potrošnju električne energije. Indikator obuhvata ukupnu proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije, učešće električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije u odnosu na ukupnu potrošenu električnu energiju, prosječnu godišnju stopu rasta proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Učešće pojedinačnog izvora obnovljive energije se izračunava kao odnos između proizvedene električne energije iz analiziranog izvora obnovljive energije i ukupne potrošnje električne energije.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> - Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora energije i ukupne potrošene električne energije se mjeri u Giga Wat časovima (GWh) ili hiljadama tona ekvivalentne nafte (kten); - Prosječna godišnja stopa rasta potrošnje električne energije iz obnovljivih izvora prikazuje se procentualno (%).
Izvor podataka	Energetski bilans – organ državne uprave nadležan za poslove energetike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

11. SAOBRAĆAJ

Naziv indikatora	<i>S01 Putnički saobraćaj</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pokretačkih faktora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja količina ostvarenih putničkih kilometara (pkm) tokom jedne godine u Crnoj Gori u odnosu na stopu rasta BDP-a. Kopneni prevoz putnika uključuje prevoz putnika drumskim i željezničkim saobraćajem. Vazdušni i pomorski prevoz putnika nije obuhvaćen proračunom. Indikator takođe obuhvata kopneni putnički saobraćaj prema vrsti prevoza koji se utvrđuje kao procenat svake vrste prevoza u ukupnom kopnenom putničkom saobraćaju.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Razdvajanje potražnje za putničkim saobraćajem i BDP-a se utvrđuje na osnovu indeksnih vrijednosti, pri čemu se kao bazna godina uzima 2000. godina (2000=100). Na ovaj način može se pratiti stopa rasta putničkih kilometara u odnosu na stopu rasta BDP-a.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> - Kopneni prevoz putnika uključuje prevoz putnika drumskim i željezničkim saobraćajem i izražava se u putničkim-kilometrima (pkm)* i/ili broju putnika gdje putnički-kilometar (pkm) predstavlja prevoz jednog putnika na udaljenost od jednog kilometra; - Bruto domaći proizvod (BDP) izražava se u stalnim cijenama (EUR). - Ostvareni putnički kilometri se izražavaju u pkm, dok se razdvajanje putničke potražnje i BDP-a predstavlja pomoću indeksa (2000=100).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove statistike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>S02 Teretni saobraćaj</i>
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pokretačkih faktora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja količina ostvarenih tonskih kilometara (tkm) tokom jedne godine u Crnoj Gori u odnosu na stopu rasta BDP-a. Teretni saobraćaj uključuje kopneni prevoz robe drumskim i željezničkim saobraćajem. Indikator takođe obuhvata kopneni robni saobraćaj prema vrsti prevoza koji se utvrđuje kao procenat drumskog i željezničkog prevoza robe u ukupnom kopnenom

	robnom saobraćaju.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Razdvajanje potražnje za teretnim transportom i BDP-a se izrađuje na osnovu indeksnih vrijednosti, pri čemu se kao bazna godina uzima 2000. godina (2000=100). Na ovaj način može se pratiti stopa rasta tkm u odnosu na stopu rasta BDP-a.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> – Kopneni prevoz robe (prevoz robe druskim i željezničkim saobraćajem) izražava se u tonama (t) i/ili tonskim-kilometrima (tkm) – tkm je prevoz jedne tone na udaljenost od jednog kilometra – Bruto domaći proizvod (BDP) izražava se u stalnim cijenama (EUR). – Ostvareni tonski kilometri se izražavaju u tkm, dok se razdvajanje potražnje za teretnim transportom i BDP-a predstavlja pomoću indeksa (2000=100).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove statistike.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	S03 Prosječna starost voznog parka
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pokretačkih faktora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja prosječna starost voznog parka (mopedi, motocikli, putnički automobili, autobusi, teretna vozila i priključna vozila).
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se izrađuje na osnovu podataka iz baze registracija vozila za određenu godinu: za svako pojedinačno vozilo računaju se godine starosti na način da se godina proizvodnje vozila oduzme od godine registracije. Sabiraju se sve pojedinačne godine starosti vozila i dijele sa ukupnim brojem vozila. Proračun se vrši za svaku kategoriju vozila posebno.
Jedinice mjere	Broj godina
Izvor podataka	Baza registracije vozila - Ministarstvo unutrašnjih poslova.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	S04 Broj motornih vozila
Vrsta indikatora po DPSIR* modelu	Indikator pritiska
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja broj motornih vozila u Crnoj Gori koja su u toku jedne godine pristupila registraciji vozila (mopedi, motocikli, putnički automobili i teretna vozila), prema vrstama pogonskog goriva (benzin, benzin+tečni naftni gas, benzin + komprimovani prirodni gas, dizel, elektropogon i hibridna vozila). Indikator obuhvata prikaz sljedećih podataka: <ul style="list-style-type: none"> – Broj motornih vozila prema vrsti; – Broj motornih vozila prema vrsti pogonskih goriva; – Udio putničkih vozila koja koriste dizel gorivo u ukupnom broju putničkih vozila i – Broj putničkih vozila na 1000 stanovnika.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Indikator se izrađuje na osnovu broja vozila prema vrsti i prema tipu pogonskog goriva, koja su u toku jedne godine pristupila redovnoj registraciji vozila.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> – Broj motornih vozila prema vrsti; – Broj motornih vozila prema vrsti pogonskog goriva; – Udio putničkih vozila koja koriste dizel gorivo u procentima (%) i – Broj putničkih vozila/1 000 stanovnika.
Izvor podataka	Ministarstvo unutrašnjih poslova
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

12. TURIZAM

Naziv indikatora	T01 Dolasci turista
Vrsta indikatora po DPSIR modelu	Indikator pokretačkih faktora

Opis indikatora	<p>Indikatorom se predstavlja dinamika dolazaka turista (domaćih i stranih) ukupno i prema zemljama porijekla, prema opštinama i turističkim mjestima gdje su smješteni i vrsti objekata za smještaj. Pod pojmom dolasci podrazumijeva se broj turista koji borave jednu ili više noći u smještajnom objektu u posmatranom periodu.</p> <p>Indikatorom se predstavljaju podaci o gustini turističkog prometa i prikazuje pritisak na okolinu u turističkim mjestima u odnosu na sljedeće parametre:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Broj turista po km²; – Broj turista po stanovniku; – Broj turista po mjesecima; – Broj turista po regionima: južni, centralni i sjeverni.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Metodologija prikupljanja statističkih podataka iz oblasti turizma koju vrši organ uprave nadležan za poslove statistike bazira se na međunarodnim preporukama za statistiku turizma Evropske unije i Svjetske trgovinske organizacije.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> – Broj turista izražava se u hiljadama, po km², po glavi stanovnika, po mjesecima, po regionima; – Udio broja turista u opštinama, po zemljama pripadnosti, vrstama objekata za smještaj i dr. u ukupnom broju turista izražava se u procentima (%).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove statistike, organ državne uprave nadležan za poslove turizma, Nacionalna turistička organizacija, lokalne turističke organizacije.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>T02 Noćenja turista</i>
Vrsta indikatora po DPSIR modelu	Indikator pokretačkih faktora
Opis indikatora	<p>Indikatorom se predstavlja trend noćenja turista (stranih i domaćih) ukupno i prema zemljama porijekla, prema opštinama i turističkim mjestima i vrsti objekata za smještaj. U noćenja spada broj noćenja koje ostvare turisti u smještajnom objektu. Indikatorom se daju podaci o gustini turističkog prometa i prikazuje pritisak na okolinu u turističkim mjestima u odnosu na sljedeće parametre:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Broj noćenja po km² (pritisak na okolinu); – Broj noćenja po stanovniku (pritisak na domicilno stanovništvo); – Broj noćenja po mjesecima (de-sezonalnost); – Broj noćenja po regionima: južni, centralni i sjeverni (de-sezonalnost).
Metodologija utvrđivanja indikatora	Metodologija prikupljanja statističkih podataka iz oblasti turizma koju vrši organ uprave nadležan za poslove statistike bazira se na međunarodnim preporukama za statistiku turizma Evropske unije i Svjetske trgovinske organizacije.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> • Broj noćenja turista izražava se u hiljadama; • Udio broja noćenja u opštinama, po zemljama pripadnosti, vrstama objekata za smještaj i dr. u ukupnom broju noćenja turista izražava se u procentima (%); • Turistički boravak prema vrstama turističkih mjesta izražava se u hiljadama i kao procenat učešća u odnosu na ukupan promet.
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove statistike, organ državne uprave nadležan za poslove turizma, Nacionalna turistička organizacija, lokalne turističke organizacije.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>T03 Intenzitet turizma: broj ležaja i stepen iskorišćenosti kapaciteta</i>
Vrsta indikatora po DPSIR modelu	Indikator pokretačkih faktora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja broj ležajeva (njihova raspoređenost po opštinama, regionima i vrstama objekata za smještaj), kao i stepen njihove

	iskorišćenosti.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Metodologija prikupljanja statističkih podataka iz oblasti turizma koju vrši organ uprave nadležan za poslove statistike bazira se na međunarodnim preporukama za statistiku turizma Evropske unije i Svjetske trgovinske organizacije. Na osnovu ovih podataka vrše se proračuni intenziteta turizma prema metodologiji Evropske agencije za životnu sredinu (Indicator Fact Sheet Signals 2001, YIR01TO10-Tourism intensity).
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> • Broj ležaja po km²; • Broj ležaja po stanovniku; • Odnos broja noćenja i broja ležaja u posmatranom periodu i • Popunjenost smještajnih kapaciteta se izražava u procentima (%).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove statistike, organ državne uprave nadležan za poslove turizma, Nacionalna turistička organizacija, lokalne turističke organizacije.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>T04 Broj turista na kružnim putovanjima</i>
Vrsta indikatora po DPSIR modelu	Indikator pokretačkih faktora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja broj turista na brodovima koji krstare crnogorskim primorjem. Ovakav vid turizma ima značajan uticaj na povećanje emisija u vazduh i vodu (otpadne vode sa brodova). Indikator obuhvata sljedeće parametre: broj turista na krstarenjima u odnosu na ukupan broj turista i broj marina po kilometru obale.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Metodologija prikupljanja statističkih podataka iz oblasti turizma koju vrši organ uprave nadležan za poslove statistike bazira se na međunarodnim preporukama za statistiku turizma Evropske unije i Svjetske trgovinske organizacije.
Jedinice mjere	Broj turista na krstarenju u odnosu na ukupan broj turista izražava se u procentima (%).
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove statistike, organ državne uprave nadležan za poslove turizma, Nacionalna turistička organizacija, lokalne turističke organizacije.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Naziv indikatora	<i>T05 Broj posjetilaca u nacionalnim parkovima</i>
Vrsta indikatora po DPSIR modelu	Indikator pokretačkih faktora
Opis indikatora	Indikatorom se predstavlja ukupan broj posjetilaca u nacionalnim parkovima, broj posjetilaca po nacionalnom parku godišnje/sezonski i broj posjetilaca po km ² nacionalnog parka.
Metodologija utvrđivanja indikatora	Metodologija prikupljanja statističkih podataka iz oblasti turizma koju vrši organ uprave nadležan za poslove statistike bazira se na međunarodnim preporukama za statistiku turizma Evropske unije i Svjetske trgovinske organizacije.
Jedinice mjere	<ul style="list-style-type: none"> – Broj posjetilaca u nacionalnim parkovima – Broj posjetilaca po km² nacionalnog parka
Izvor podataka	Organ uprave nadležan za poslove statistike, organ državne uprave nadležan za poslove turizma, Javno preduzeće za nacionalne parkove, Nacionalna turistička organizacija, lokalne turističke organizacije.
Vremenska dinamika prikupljanja podataka	Na godišnjem nivou, do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.